

BROTTSOFFER
JOUREN
☎ 116 006

Brottsofferjourens brottsofferpolitiska program

BROTTS-
OFFER
116 006

BOJ.SE
116 006

Senast uppdaterat 2025-12-06

Innehåll

Dags för perspektivskifte - sätt brottsoffret i centrum!	2
En samlad brottsofferlag - Brottsoffret i centrum.....	3
Stärkta rättigheter för grupper med särskilda skyddsbehov	4
Barns rätt.....	5
Rättigheter för personer med funktionsnedsättning	5
Utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.....	6
Brottsoffers upprättelse.....	7
Inga fler brottsoffer - förebyggande arbete	9

Brottsofferpolitiskt program

Gäller hela organisationen
Ändringar och tillägg beslutas av
Förbundsstyrelsen
Senast uppdaterat 2025-12-06
Giltigt tills vidare

Dags för perspektivskifte - sätt brottsoffret i centrum!

Sedan Brottsofferjouren (BOJ) senast antog ett brottsofferpolitiskt program har kriminaliteten varit en av de mest dominerande politiska frågorna i Sverige. År efter år har "Lag och ordning" toppat listan över väljarnas viktigaste samhällsfrågor, och människors upplevda otrygghet har legat på historiskt höga nivåer. Trots att de flesta brott minskar skapar otryggheten och bristen på upprättelse en bild av ett samhälle som inte förmår skydda sina brottsutsatta.

Parallellt har helt nya brottstyper vuxit fram. Bedrägerier – ofta digitala eller AI-genererade – drabbar nu hundratusentals människor varje år och slår särskilt hårt mot äldre och andra grupper med begränsad möjlighet att försvara sig. Utvecklingen innebär att allt fler brottsoffer lämnas med stora ekonomiska förluster och långvariga konsekvenser utan att samhällets stöd hänger med.

Rättsutvecklingen har dessutom ändrat karaktär. Den grova organiserade brottsligheten och den framväxande tystnadskulturen innebär att både vittnen och målsägande avstår från att berätta vad de varit med om. Konsekvensen blir att allvarliga brott förblir ouppklarade, och att grundläggande principer om likhet inför lagen urholkas. Bristande bevisning gynnar i praktiken den misstänkte, medan brottsoffret riskerar att stå utan upprättelse.

Det är här brottsofferperspektivet alltför ofta går förlorat. I samhällsdebatten talas det om trygghet, repressiv politik och hårdare tag men brottsoffret nämns sällan som en aktiv rättighetsbärare. För den som utsatts är brottet bara början. När det skett måste rättsväsendet, myndigheter och samhället möta behoven av stöd, information, skydd och möjlighet till upprättelse.

Samtidigt ökar trycket på det brottsförebyggande och utredande arbetet. De omfattande insatser som krävs för att lagföra grova våldsbrott tar stora resurser från vardagsbrottsligheten, där majoriteten av landets brottsoffer finns. Bedrägeribrott, inbrott, relationsvåld och hatbrott är brott som sällan uppmärksammas i politiska utspel, men som för den drabbade innebär en djup och ofta långvarig påverkan.

Brottsofferjouren möter varje år tiotusentals människor i just dessa situationer. Våra erfarenheter visar tydligt att samhället fortfarande saknar en sammanhållen struktur för att säkerställa brottsoffers rättigheter, trots att EU:s brottsofferdirektiv är tydligt och trots att regeringen återkommande uttryckt att "brottsoffret ska stå i centrum". Det löftet måste nu bli verklighet.

Vittnen har en avgörande roll för att lagföra brottsliga handlingar. Vi möter dagligen människor som bevittnat brott och tar sitt ansvar att upprätthålla rättssamhället. Det är dessa personer som med sina

beskrivningar av vad de sett, hört eller upplevt bidrar till rättssäkra domstolsprocesser. Men många är oroliga och rädda när de kommer till domstolen och ställs emot en förövare. Vittnen berättar ofta om bristande information inför processen. Alla vittnen behöver tidigt erbjudas ett vittnesstöd. Fler insatser behövs för att stärka vittnens trygghet så som möjlighet till separata entréer och väntrum.

För att åstadkomma en förändring som utgår från behoven hos brottsoffer och vittnen krävs ett perspektivskifte. Ett nytt perspektiv måste vara utgångspunkten i lagstiftning, i myndighetsutövning, i kommunernas ansvar, i sjukvården och i den offentliga debatten. Det behövs en samlad brottsofferlag som tydliggör rättigheterna och gör dem lättare att följa i praktiken. Och det behövs en stärkt samverkan mellan myndigheter, civilsamhälle och regionala aktörer för att säkerställa att ingen lämnas ensam.

Det här programmet är därför både ett upprop och en riktning:
Sätt brottsoffret och vittnet i centrum.

En samlad brottsofferlag - Brottsoffret i centrum

En enhetlig **brottsofferlag** ska sätta brottsoffret och dennes behov i centrum, tydliggöra dennes rättigheter och samhällets skyldighet och ansvar att beakta och implementera dem i praktiken och i alla beslut som rör den som utsatts för brott.

EU:s brottsofferdirektiv ger bindande rättigheter för alla brottsoffer inom EU. Brottssofferdirektivet fastslår bland annat brottsoffrets rätt till information, rätt till skydd och rätt till stöd och hjälp. Idag saknar Sverige en lag där alla brottsoffrets rättigheter finns samlade - de är istället spridda över en mängd olika lagar och förordningar som tillkommit vid olika tidpunkter med olika syften och riktar sig till olika mottagare.

Idag står brottsutsatta ofta ensamma i mötet med rättsväsendet efter att en polisanmälan har gjorts. Det är viktigt att en brottsutsatt snabbt får kontakt med en stödverksamhet oavsett brottets karaktär. Vi menar att alla polisärenden oavsett den brottsutsattes ålder ska **förmedlas vidare till stödverksamhet** och få en kontakt. För att det ska fungera krävs en stabil **finansiering av den nationella stödlinjen 116 006**.

När en utredning av ett brott inleds är det viktigt att den brottsutsatta som har behov av juridiskt **stöd från början erbjuds ett målsägandebiträde**. Vi menar att alla med särskilt behov med en tydlig likvärdighet över landet. Det krävs en större generositet till den brottsutsattas individuella förutsättningar.

Risken att utsättas för våld och hot ska värderas högre och ges prioritet framför gärningspersonens intresse att vistas inom ett visst område, exempelvis där brottsoffret bor. Brottsoffrets behov och **rätt till skydd ska ha företräde framför hänsyn till gärningspersonen**. För att få en samsyn kring hotbilden för en brottsutsatt person ska samma hot- och riskbedömningsinstrument användas av polis, socialtjänst och kriminalvård. Det är även viktigt att hot- och riskbedömningar kan delas mellan myndigheter, så att säkerhetsåtgärder skyndsamt kan erbjudas vid behov.

Brottsofferjouren menar att ett större beaktande av den brottsutsattes skydd ska tas och att **mer långtgående tvångsåtgärder mot misstänkte gärningspersonen** ska användas när det är möjligt. Kontaktförbud är ett viktigt verktyg för att stärka den brottsutsattas rätt till skydd och måste tillämpas enhetligt över hela landet. Ett kontaktförbud som överträds måste leda till konsekvenser som mer repressiva tvångsåtgärder.

Rättssäkerheten gynnas av att brottsoffer och vittnen kan lämna sin utsaga och delta i rättegången med minsta möjliga obehag och största möjliga trygghet. Därför krävs större möjligheter till avskilda väntrum och separata entréer till domstolarna eller att vittna på distans för att trygga rättsprocessen.

Brottsofferjouren kräver att:

- **brottsoffret alltid förmedlas till stöd**
- **stabil finansiering av nationella stödlinjen**
- **fler får målsägandebiträde tidigare**
- **brottsoffrets skydd ska ha företräde**
- **myndigheter gör en gemensam bedömning av hotbild**
- **tvångsåtgärder oftare används mot misstänkt gärningsperson**

Stärkta rättigheter för grupper med särskilda skyddsbehov

Vissa grupper i samhället har en ökad risk för att utsättas för olika typer av brott och har särskilt utpekade rättigheter i internationella konventioner. För att stärka tillgången till rättigheterna för dessa grupper krävs ett mer aktivt arbete. Därför pekar Brottsofferjouren

särskilt ut arbetet med barnets rättigheter, funktionsrättskonventionen och mot hedersrelaterat våld och förtryck som områden som behöver en ökad politisk prioritering.

Barns rätt

Barnkonventionen är lagstiftning i Sverige och har ytterligare tydliggjort barns rättigheter som samhällsmedborgare med individuella och särskilda rättigheter. Barn som har utsatts för brott har rätt att få information om vilka rättigheter de har och vilket stöd de kan få. Det utifrån individuella mognadsbedömningar. **Barnet ska alltid få kunskap och information om beslut** som rör barnet på ett sätt som barnet förstår.

Barn som utsatts för och anmält vålds- eller sexualbrott ska inte behöva vänta på förhör eller kontakt med målsägande biträde. Vi vill se att det i lagstiftningen införs en **tidsgräns om maximalt 10 dagar mellan anmälan och förhör**. Detta för att minska den psykiskt pressande och utsatta situationen ett barn ofta befinner sig i efter en sådan anmälan.

Barn som misstänks vara utsatta för våld och övergrepp ska få en trygg plats för utredning. Därför menar vi att **tillgången till Barnahus måste säkras över hela landet**. Barnahus är en plats där barnet i en trygg och anpassad miljö får stå i centrum och nödvändiga myndighetskontakter som socialtjänst och polis kommer dit.

Barn kan hamna i en särskild utsatthet vid våld i nära relation. Därför har vi under lång tid krävt att den som är misstänkt för någon form av relationsvåld, under utredningstiden **inte ska vistas i den gemensamma bostaden**, där förutom målsäganden också eventuella barn bor.

Brottsofferjouren kräver att:

- **barn får kunskap och information enligt individuell mognadsnivå**
- **en tidsgräns på max 10 dagar mellan anmälan och förhör**
- **barnahus införs över hela landet**

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Sverige har ratificerat Funktionsrättskonventionen (FN:s konvention om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning) vilket innebär att staten har förbundit sig att arbeta i enlighet med konventionens artiklar. Senast 2024 riktade FN skarp kritik mot

Sveriges efterlevnad av konventionen. Särskilt betonades bristen på tillgången till skydd från våld och tillgången till rättssystemet för gruppen. För att skärpa efterlevnaden och aktualisera åtagandet menar vi att **funktionsrättskonventionen ska bli svensk lag**.

Risken att utsättas för våld hos personer med funktionsnedsättning är avsevärt mycket högre än den övriga befolkningen. Därför krävs det särskilda åtgärder för att stärka skyddet för gruppen.

Många gånger riktar sig våldet mot personer med funktionsnedsättning specifikt mot funktionsnedsättningen som sådan. I många andra länder har man funktionsnedsättning som en del av hatbrottslagstiftningen, vilket ger ett höjt straffvärde om motivet för ett brott varit att kränka en person eller grupp av människor med någon form av funktionsnedsättning. Därför vill vi se ett tillägg om **funktionsnedsättning i hatbrottslagstiftning**.

Brottsofferjouren kräver att:

- **gör funktionsrättskonventionen till lag**
- **inkludera funktionsnedsättning i hatbrottslagstiftningen**

Utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck är ett systematiskt angrepp på individens frihet och ett allvarligt brott mot mänskliga rättigheter. Det handlar om kontroll, begränsningar och sanktioner som styr människors livsval — vem man får älska, hur man får leva och vilka normer man förväntas följa. Flickor, kvinnor och HBTQ-personer, speciellt med en funktionsnedsättning, drabbas särskilt hårt, ofta genom kollektivt sanktionerade handlingar där familj och släkt agerar tillsammans. Pojkar i hederns strukturer har en dubbel roll där de kan vara såväl offer men också förövare. Till exempel kan pojkar tvingas till att kontrollera och bestraffa systrar i en hederskontext.

I denna kontroll ligger ibland också försök att påverka eller ”korrigera” en persons identitet eller livsval genom social press, religiösa föreställningar eller andra metoder som syftar till att förändra beteenden eller livsstil. Sådana praktiker, även när de inte benämns som våld, är djupt integritetskränkande och kan utgöra brottsliga handlingar. De måste betraktas som en del av samma struktur av normstyrning som begränsar både HBTQ-personer och kvinnor i hedersrelaterade sammanhang.

Den föreslagna lagstiftningen om hedersförtryck är därför ett viktigt steg för att synliggöra brottets omfattning och ge rättsväsendet starkare verktyg. Men lagstiftning är bara en del av lösningen.

Brottsofferjouren möter varje år personer som bryter mot hedersnormer och riskerar allvarliga konsekvenser. Vår närvaro och erfarenhet måste vara en självklar del av arbetet med att upptäcka, förebygga och stödja.

Brottsofferjouren kräver att:

- **lagstiftningen om hedersförtryck används effektivt**
- **särskilda skydds- och stödinsatser riktas till flickor, kvinnor, personer med funktionsnedsättning och HBTQ-personer**
- **myndigheter utvecklar tydliga rutiner för att identifiera och agera vid hedersrelaterat våld och normbaserad kontroll**
- **Brottsofferjouren inkluderas i lokalt och regionalt arbete mot hedersrelaterat våld**

Brottsoffers upprättelse

Brottsoffer har rätt till upprättelse. Brottsofferjouren har en avgörande roll för upprättelsen genom vårt medmänskliga stöd. Att bli tagen på allvar, lyssnad på och få bearbeta det som hänt är många gånger avgörande faktorer för att någon som utsatts för ett brott ska känna upprättelse.

Stödverksamheten till brottsoffer måste stärkas och enhetligt över hela landet. Brottsofferjouren har verksamhet över hela landet med de ekonomiska förutsättningarna varierar. Därför menar vi att **IOP (Idéburet offentligt partnerskap) ska tecknas mellan landets alla kommuner och regioner med Brottsofferjouren** enligt enhetliga kriterier.

I den nya socialtjänstlagen stärktes kommunens ansvar för brottsförebyggande arbete och brottsofferstöd. För att lyckas med det menar vi att alla kommuner behöver **utse en kontaktperson med ansvaret för brottsofferfrågor**. Socialtjänsten ska vara en lågröskelverksamhet där utsatta snabbt och lätt ska kunna få stöd. Brottsofferjouren med vår långa erfarenhet är en avgörande part i kommunernas arbete med brottsofferstöd.

Enligt EU:s brottsofferdirektiv ska brottsoffer som utsatts för vissa typer av brott, bland annat sexuellt våld och övergrepp, erbjudas specialiserat stöd. Här finns idag stora brister. Hälso- och sjukvården är bäst skickad att utveckla den specialiserade stödverksamheten genom att erbjuda **särskilda specialistmottagningar**. Brottsofferjourens stödinsatser är ett viktigt komplement.

Äldre som utsätts för brott har idag ingen särskild skyddsstatus trots att gruppen många gånger kan befinna sig i en särskilt sårbar situation. Under senare tid har vi sett ett antal uppmärksammade fall kring äldre som utsatts för sexuella övergrepp från hemtjänstpersonal. Det krävs en utredning för hur vi tydligare kan beakta den värnlösa ställningen när brott begås av omsorgsutförare.

I en **samlad brottsofferlag** ges polis, åklagare och domstolsväsende bättre lagreglering för att beakta brottsofferperspektivet i sitt arbete. Idag läggs utredningen av mängdbrott ofta ner även när misstänkta finns. Det motiveras med att den misstänkte är föremål för brott med högre straffvärde. Förändringar krävs för att tydligt visa på att alla brott är något som rättssamhället tar på allvar. Därför är det viktigt att **samtliga brott mot person** där det finns en namngiven målsägande i större omfattning än idag utreds och leder till åtal. Det är en viktig del av den målsägandes rätt till upprättelse.

Bedrägerier är en av de snabbast växande brotten. Genom användandet av mer avancerad teknik och globala kriminella aktörer blir brotten svåra att utreda och få fall leder till åtal. Särskilt utsatta blir äldre och personer med vissa typer av funktionsnedsättningar. Bedrägerier är en särskilt kränkande form av brott där tilliten till andra ofta minskar. Därför menar vi att det behövs **en särskild kränkningersättning vid bedrägerier**.

En del av ett brottsoffers upprättelse kan vara att själv få sätta ord på hur det man utsatts för påverkat. Därför menar vi att brottsoffret under rättegången ska få möjligheten att ge en så kallad **Victim Impact Statement**.

Fängelsestraff ska verkställas skyndsamt. Idag går det alltför ofta orimligt lång tid mellan det att dom fallit och gärningspersonen börjar avtjäna sitt straff. Större hänsyn måste tas till brottsoffret, som i sin vardag kan komma att konfronteras med den dömda gärningspersonen som alltjämt är på fri fot. Detta försenar och försvårar upprättelseprocessen.

Brottsoffer som varit med om grova, allvarliga våldsbrott eller anhörig till en person som dödsats genom brott ska besparas onödigt betungande, besvärliga och tidsödande egna arbetsinsatser för att få ut det skadestånd eller den brottsskadeersättning de har rätt till. **Staten ska** så tidigt som möjligt ta över processen, **betala ut ersättningen direkt till brottsoffret eller anhöriga** och därefter själv driva in skadeståndet.

Brottsofferjouren kräver att:

- **IOP tecknas mellan BOJ och alla kommuner och regioner**

- **alla kommuner utser en kontaktperson för brottsofferfrågor**
- **specialistmottagningar för vissa typer av brott**
- **utred hur lagstiftningen starkare tar ställning för äldre i beroendeställning**
- **samtliga brott mot person utreds och leder till åtal**
- **särskilt kränkningersättning vid bedrägerier**
- **Victim impact statement införs**
- **Fängelsestraff verkställs snabbare**
- **Staten övertar skadeståndskrav och betalar ersättning**

Inga fler brottsoffer - förebyggande arbete

Ett långsiktigt och effektivt brottsförebyggande arbete måste utgå från kunskap om vad brott gör med människor. Brottsofferjouren finns över hela landet och möter varje år tiotusentals brottsutsatta, anhöriga och vittnen. Vi ser vad utsatthet leder till: psykisk ohälsa, ekonomiska problem, minskat förtroende för samhället och återkommande otrygghet. Den kunskapen är en avgörande pusselbit i allt brottsförebyggande arbete och måste tas tillvara betydligt bättre än idag.

Brottsofferjouren ska därför vara en naturlig del av kommunernas och regionernas brottsförebyggande råd, trygghetsråd och folkhälsostrukturer. Vår närvaro ger beslutsfattare en direkt insyn i hur brott påverkar människor – och vilka insatser som krävs för att förebygga att fler drabbas.

Att förebygga brott börjar tidigt. Barn och unga som utsätts för våld, kränkningar eller övergrepp löper större risk för fortsatt utsatthet och att själva hamna i kriminalitet. Därför måste brottsförebyggande arbete också bygga på kunskap om våldets konsekvenser och på förmågan att tidigt fånga upp unga i riskzon.

Vi ser även att barn i allt högre utsträckning utsätts för tvång och påtryckningar till att begå och utgöra gängens grova brott. Ofta mot löften om pengar, status eller saker. Det är en groomingprocess som går fort och medvetet riktar in sig på barn i utsatta positioner. Vi menar att det enbart kan stoppas med aktiva förebyggande åtgärder mot barn. En ökad repressivitet löser inte problemet.

I Polismyndighetens lägesbilder över utsatta områden är mönstret tydligt: socioekonomiska skillnader, kriminalitet och en stark tystnadskultur förstärker varandra. Här är brottsutsattheten högre, anmälningssbenägenheten lägre och rädslan för repressalier större. I dessa områden är Brottsofferjourens närvaro särskilt viktig. Vi erbjuder anonymt stöd, vi är fristående från myndigheter och vi är ofta den enda aktör som brottsutsatta vågar vända sig till. Vår erfarenhet är därmed en nyckelresurs i arbetet med att motverka tystnadskultur och stärka tilliten till rättssystemet.

För att förbättra situationen i utsatta områden krävs samverkan på bred front. Myndigheter, kommuner, regioner och civilsamhällets organisationer behöver arbeta utifrån gemensamma lägesbilder och konkreta handlingsplaner. Brottsofferjouren stödjer därför införandet av särskilda nätverkssamordnare på lokal, regional och nationell nivå. Civilsamhället måste också få långsiktiga resurser – inte kortsiktiga projekt – för att kunna vara en stabil kraft i områden där behoven är som störst.

Bedrägerier är ett av samtidens snabbast växande brott med en ökad digitalisering och en mer avancerad teknik som ofta agerar på en global arena. För att komma åt problemet med bedrägerier måste stora aktörer som bankerna ta ett tydligt ansvar. Det är en brottslighet som ofta riktar in sig på äldre och andra sårbara grupper.

Skolan är en central aktör i det brottsförebyggande arbetet. Våld, mobbning och kränkningar i skolmiljön sätter spår långt in i vuxenlivet och kan vara inkörsporten till både utsatthet och kriminalitet. Att ge elever kunskap om våld och dess konsekvenser är en viktig del av våldspreventionen. Brottsofferjouren ska vara en självklar samarbetspartner när skolor utvecklar detta arbete.

Skolhälsovården och ungdomsmottagningarna möter unga i avgörande skeden och är därför viktiga för att både upptäcka och hjälpa brottsutsatta ungdomar. Här krävs mer kunskap, tydligare rutiner och närvarande information om vart unga kan vända sig. Informationsmaterial om Brottsofferjourens stöd ska finnas synligt och lättillgängligt på skolor, ungdomsmottagningar och elevhälsan. Ingen ung brottsutsatt ska gå miste om hjälp för att vuxenvärlden inte informerat om vilka rättigheter och vilket stöd som finns.

Brott som begås mot äldre sker ofta av omsorgsutförare. Så som hemtjänst eller inom annan äldreomsorg. Äldre i behov av omsorgsinsatser är mer utlämnade till den personal som utför omsorgen. Därför har kommunen ett stort ansvar att kontrollera de som anställs samt aktivt arbeta med personalgrupper för att upptäcka och förhindra brott mot äldre.

Brottsofferjouren kräver att:

- **Brottsofferjouren inkluderas i kommunala och regionala brottsförebyggande råd**
- **Särskilda nätverkssamordnare inrättas lokalt, regionalt och nationellt**
- **Civilsamhället får långsiktig finansiering i utsatta områden**
- **Skolor samarbetar med Brottsofferjouren i arbetet mot våld och kränkningar**
- **Skolhälsovården och ungdomsmottagningarna aktivt informerar och hänvisar till stödverksamhet**
- **Kommunen aktivt arbetar för att förebygga brott mot äldre i beroendeställning**